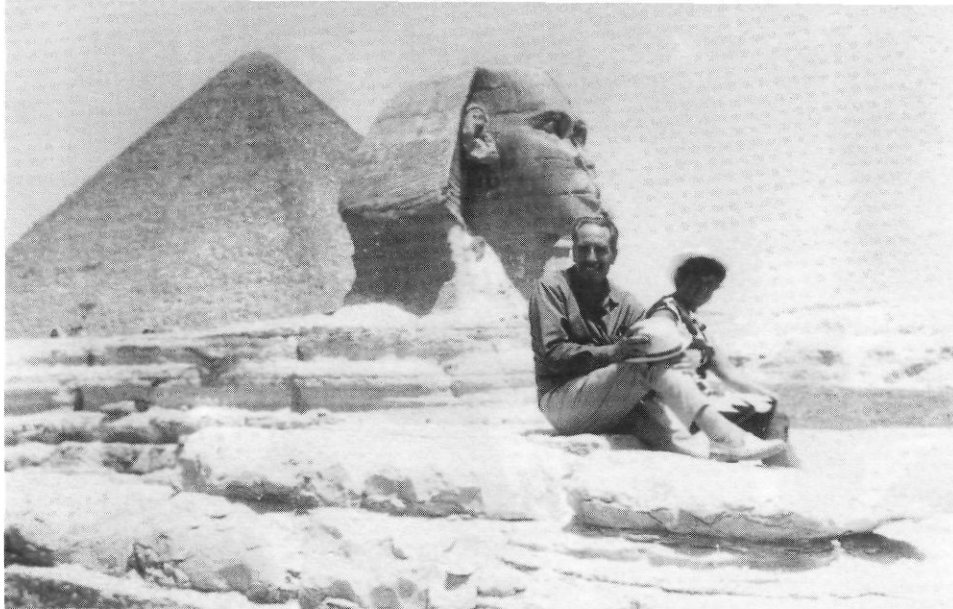

Cançó de vesprada

per Manel Marí

És cert que hi ha poemes, que hi ha obres que, independentment de la seva qualitat literària o de l'estima en què els tinga l'autor, esdevenen elements emblemàtics. A diferència de les que podrien ser les obres de referència, que reflecteixen el conjunt del *corpus* de cada autor, o són una fotografia nítida d'un temps i d'un espai històric, les obres emblemàtiques esdevenen miralls perquè hi ha la societat d'un temps i d'un espai que s'hi volen emmirallar, perquè han passat a formar part de l'imaginari social sense passar pels filtres dels pròcers ni pel sedàs crític de la història. I és per aquest camí que arriben, igualment, a reflectir un moment cultural, o polític, o..., cobrant una vocació netament generacional. Les obres de referència pertanyen a l'acadèmia, i les obres emblemàtiques pertanyen, si m'ho permeteu, al poble. De poemes amb aquestes característiques, em vénen al cap *Res no és mesquí*, de Joan Salvat-Papasseit, que resultà ser una vacuna prou eficaç contra els accessos de pessimisme, o *Els amants*, de Vicent Andrés Estellés, reivindicant un altre tipus de concepte de passió. O *Cançó de vesprada*, de Marià Villangómez.

Escric ara al voltant de *Cançó de vesprada* perquè són moltes les idees i les anècdotes que em vénen a les mans, i alguna la intenció de posar-les en ordre. I, naturalment, perquè he estat un de tants seduïts i emmirallats per aquests versos —emblemàtics— de Villangómez. Miraré de fer servir les anècdotes com les parteres d'altres reflexions.

Al dia següent de la mort de Marià Villangómez em trobava jo a Palma per participar en el Festival de Poesia de la Mediterrània i assistint al canvi de plans d'un esdeveniment que acabà sent un magnífic acte

d'homenatge al poeta. Tant l'organitzador, Biel Mesquida, com jo, havíem acordat no respectar el rigorós guió del festival i, en el mateix moment de la lectura, se'm va permetre llegir, abans dels meus poemes, un de Villangómez davant un públic convulsionat encara per la darrera notícia. Defugint versos que sonessin a hagiografia o a obituari, vaig triar *Cançó de vesprada*, perquè em semblava que era més escaient aquest missatge per als moments d'orfandat. En acabar, una al·lota mallorquina, que no tindria més de vint anys, em va saludar i em va donar les gràcies per haver llegit aquest poema i per haver-li donat a conèixer que no era només una cançó d'UC. Són molts qui han conegut aquest poema per les veus de Joan "Murenu" i Victori Planells, i això també ens ha de donar una perspectiva de l'emblema, pel fet d'haver-ne estat triada, i per l'abast que en cobra en canviar del registre poètic al musical (sobretot, per a la gent més jove). De fet, el dia següent se celebrava un acte multitudinari en defensa de la llengua catalana a Palma, i un dels dos lemes escrits en sengles pancartes, que no es podien haver fet d'un dia per un altre, resava "Voler l'impossible ens cal i no que mori el desig", els versos amb què es conclouen les dues estrofes del poema.

Jo havia conegut aquest poema en els meus primers intents d'explorar la poesia de Villangómez, poc abans que m'acabés d'enamorar la cançó d'UC, i havia reconegut, a part del missatge rebel que revolta a tot jove, una estructura que em recordava la forma d'un enigma mitològic i que, per tant, em resultava molt més seductor. Podia imaginar-me la figura greu de Villangómez com si fos una esfínx que planteja

una endevinalla vital, la solució de la qual era una consigna, un evangeli propi. Casualment, comentant-li a Jean Serra la intenció que tenia d'escriure alguna cosa sobre aquest poema, em va donar les claus per resoldre del tot l'enigma. L'esfinx havia parlat. A *El llambreig en la fosca* havia revelat el misteri dels versos que es resolien a la consigna. Al capítol *Les carreteres*, Villangómez explica el moment puntual, l'instantsublim d'un poema que baixa del paisatge al pit. En aquell moment me'n vaig adonar que mai li havia demanat expressament per aquells versos, malgrat haver-li demanat un manuscrit dedicat del mateix

marge d'estar basats en claus del paisatge fugisser d'un instant, Villangómez va saber traslladar tots els perfums en equilibri del camp, concedint a l'anècdota el poder d'una evocació universal, sent aquesta una qualitat que no ha d'atribuir-se al rigor tècnic o formal, o a l'erudició, condicions de les quals fa gala el patriarca eivissenc als seus escrits, sinó que parlem d'un codi de connexió directa entre el món i l'esperit, exempt, per jerarquia de mèrits, de criteris academicistes. Codi, aquest, que distingeix el poeta d'un senzill artesà i l'eleva a la categoria de creador, si em val la redundància. El fet que

poema. Recordo el moment que li vaig demanar, un moment d'haver pres ja prou confiança, després de dies i hores de conversa durant les quals vaig aprendre que la fascinació és un gran actiu contra l'ànsia de nicotina. Villangómez, amb el seu rigor habitual, havia abjurat d'*Elegies i paisatges*, i fins i tot m'explicava que s'havia sentit temptat de segrestar totes les edicions d'aquest llibre de joventut. Un altre poema del mateix llibre, rescatat per UC en la cançó *Sense tu*, també em va fer agrair que aquesta autocensura es quedés només en un desig confessable. Per si de cas, tots dos manuscrits refets amb ocasió dels meus capricis adolescents i, per què no, una mica mitòmans, m'esguarden des del piano del meu petit habitatacle valencià.

Tornat ara al tema de l'enigma que, pel to, semblava plantejar *Cançó de vesprada*, s'ha de dir que al

Villangómez expliqués les circumstàncies exactes del moment de la inspiració a *El llambreig en la fosca*, ens posa a l'abast un element d'ajuda per a la interpretació que en cap cas és imprescindible pel gaudi del poema, ja que la puresa del to i les sensacions el fa del tot solvent des del misteri del suggeriment. Viscudes o concebudes, les imatges dels pins, els tocs de la campana vespral, la presència ingràvida del vent... gairebé obliguen a la identificació amb la consigna final del poema: *Voler l'impossible ens cal / i no que mori el desig*. Consigna que, al marge d'hedonismes intemporals, ja va seduir les primeres generacions eivissenques immediatament anteriors a la democràcia i que, per desventures històriques, continua amb la més absoluta de les vigències, amb perspectiva de no perdre-la mai. ■